

Doe-het-zelvers slaan liever zelf een waterput

Achtergrond | Argwaan ten opzichte van ontwikkelingshulp leidt tot duizenden particuliere initiatieven in ontwikkelingslanden

Zelf een waterput bouwen of een weeshuis stichten. Het aantal Nederlanders dat liever zelf iets doet in plaats van een gift over te maken, goeit. 'Vroeger werden ze lid van de Wereldwinkel.'

Van onze verslaggever
Olav Velthuis
AMSTERDAM

'Een praktische noodoplossing zonder veel pretenties', wordt het genoemd in een onderzoek dat de Nederlandse Donateursvereniging deze week publiceerde: ontwikkelingshulp waarbij Nederlanders, vaak na een reis door een arm land, zelf de handen uit de mouwen steken om armoede de wereld uit te helpen. Een bedrag overmaken naar Oxfam Novib gaat hun niet ver genoeg. Hun betrokkenheid bij de wereldproblematiek is zo groot, dat ze liever zelf een waterput of een weeshuis bouwen.

Het aantal doe-het-zelvers in de ontwikkelingssamenwerking groeit razendsnel. Volgens cijfers van de Nederlandse ontwikkelingsorganisatie NCDO zijn er nu ongeveer vijfduizend van zulke initiatieven, waarmee meer dan 15 miljoen euro gemoeid is.

'Het loopt helemaal vast', zegt directeur Ad Bijma van COS Nederland, een vereniging van onafhankelijke adviesbureaus voor ontwikkelingssamenwerking. Vorig jaar vroegen negenhonderd Nederlanders aan COS om advies bij het opzetten van een eigen project in een arm land. Dat is 50 procent meer dan het jaar ervoor. Bijma: 'Onze consultants hebben inmiddels een wachtlijst.'

Bijna eenderde van de doe-het-zelvers die bij COS aankloppen, is van allochtone afkomst. Ook het grote aantal jongeren valt Bijma op. 'Die reizen veel en komen dingen tegen waaraan ze zelf iets willen doen. Vroeger werden ze lid van de Wereldwinkel, nu denken ze eerder aan een eigen project.'

'Dit past in een tendens waarbij de overheid de verantwoordelijkheid bij de burgers zelf legt', verklaart ontwikkelingseconoom Lou Schulpen van de Radboud Universiteit Nijmegen. 'Daarbij komt dat Nederlanders argwanend zijn ten aanzien van de traditionele ontwikkelingssamenwerking.' Ze vrezen dat te veel geld aan de strijdstok blijft hangen en dat te weinig resultaten worden bereikt.

Maar ook bij de doe-het-zelvers blijkt de kwaliteit van de projecten sterk te variëren. Bijma: 'Sommige mensen sturen we terug omdat ze hun huiswerk niet hebben gedaan. Anderen zijn zo goed voorbereid dat we ze meteen kunnen helpen bij het indienen van een subsidieaanvraag bij een van de grote ontwikkelingsorganisaties.'

Want die organisaties zien de doe-het-zelvers niet meer als een lastige partij die hen alleen maar voor de voeten loopt. 'Om draagvlak te creëren voor ontwikkelingssamenwerking in Nederland zijn ze juist belangrijk', zegt Wim Stoffers, die de aanvragen behandelt bij Oxfam Novib. Uit onderzoek van de Radboud Universiteit Nijmegen blijkt evenwel dat de projecten vooral nog nauwelijks tot extra draagvlak leiden.

De kleine twee miljoen euro die Oxfam Novib voor de doe-het-zelvers dit jaar beschikbaar heeft, wordt bij voorkeur aan vernieuwende initiatieven besteed. 'Een

theatervoorstelling over aids bijvoorbeeld, of ondersteuning van rappers in Nairobi', zegt Stoffers. Vorig jaar werden meer dan honderd initiatieven gesteund met gemiddeld twaalfduizend euro elk.

De resultaten van die projecten zijn niet ter plekke geëvalueerd. Stoffers: 'Dat is te duur. Wij kunnen niet iemand naar elk project sturen.' Maar over traditionele projecten als weeshuizen is Oxfam Novib argwanend. 'Na de tsunami zijn weeshuizen neergezet die nooit een kind hebben gezien. De meeste wezen zijn gewoon bij familie ondergebracht.'

Ontwikkelingseconoom Schulpen is ambivalent over de spaghettikom aan particuliere initiatieven. 'Enerzijds heb ik er grote waardering voor. Ik ben vaak geraakt door het enthousiasme van de initiatiefnemers. Sommigen steken er veel tijd in. Anderzijds ben ik sceptisch over de bijdrage aan de ontwikkeling. In vijftig jaar ontwikkelingssamenwerking hebben we veel geleerd. Het is de vraag of alle particuliere initiatieven daarvan op de hoogte zijn.'

Minister Agnes van Ardenne, die de doe-het-zelvers van 'ongelofelijke betekenis' vindt, pleit daarom voor een gedragscode. Daarin zou onder meer moeten worden vastgelegd dat de projecten reageren op een vraag om hulp uit de ontwikkelingslanden. Van Ardenne, die jaarlijks via de ontwikkelingsorganisatie NCDO zeven miljoen euro verstrekt aan de doe-het-zelvers, wil bovendien dat de projecten worden verbonden aan de millenniumdoelen, de acht doelen voor ontwikkelingssamenwerking van de Verenigde Naties.

'Er blijft hier niks aan de strijkstok hangen'

Loek van den Boog (52)
Net4kids Aid Foundation

'Tien jaar geleden besloot ik te stoppen met mijn baan als directeur Europa van Oracle. Als privé-investeerder en adviseur kan ik nu meer tijd besteden aan mijn gezin en aan andere dingen. Zoals goede doelen.

'Toen mijn vrouw en ik op zoek gingen naar een concreet project om te steunen, kregen we nauwelijks gehoor bij de gevestigde goededoelenorganisaties. Die verwijzen naar hun jaarlijkse rapportage, maar die is heel onpersoonlijk. Je wilt toch informatie over jÓuw donatie.

'Unicef Nederland was wel bereid ons te ontvangen en bracht ons in contact met een project in Zuid-Sudan. We zijn gaan kijken en hebben daar uiteindelijk zeven gemeenschapscentra helpen opzetten die zichzelf nu bedruipen. Dat heeft veel voldoening gegeven en daardoor hebben we ook meer

Loek van den Boog FOTO NET4KIDS

geld geschonken dan we van plan waren. Hoeveel? Enkele tonnen.

'Hoe kán dat nou, dachten we, dat het zo moeilijk is een concreet project te steunen. Terwijl een groeiende groep gevers daar volgens ons behoefte aan heeft. Mijn

vrouw en ik hebben verstand van automatisering en we besloten in 1999 een keuze op internet te zetten. Op de website van Net4kids bieden we nu zeventien projecten aan die zijn geselecteerd zijn. Dat doen we in samenwerking met de stichting Wilde Ganzen, die de projecten ook bezoekt.

'Iedere cent gaat naar een zelfgekozen project, er blijft hier niks aan de strijkstok hangen. Dat vinden onze donateurs, ongeveer tweehonderd man, belangrijk. We rapporteren aan hen en bieden zelfs een niet-goed-geld-teruggarantie.

'Maar als een straatkind in Calcutta toch terugvalt in slechte gewoonten, eist echt niemand zijn geld terug. Geen donateur gelooft dat ieder project een klinkend succes wordt. Dat is geen reden om op te geven. Dit jaar hopen we een half miljoen euro op te halen.'

Noël van Bemmel

www.net4kids.org

'Ik krijg iedere dag wel een bijschrijving op de giro'

Pola van der Donck (83)
Pola van der Donck Stichting

Sinds haar broer meer dan twintig jaar geleden aan aids overleed, zet de 83-jarige Pola van der Donck uit Boxtel zich in voor het lot van aidspatiënten in Zambia. 'De eerste patiënt die ik daar trof, lag in de struiken te sterven. Ze werden als vuil behandeld.'

Van der Donck richtte een hospice op waar aidspatiënten 'in vrede en waardigheid' kunnen sterven. Een jaar geleden stichtte ze bovendien een kinderdorp voor weeskinderen van de slachtoffers.

'Ik heb inmiddels twintig Zambianen in vaste dienst. Mijn idee is dat ze het zelf moeten doen.' Van der Donck, die net een nieuwe knie en een heup heeft, reist nog twee keer per jaar naar het land om voorlichting te geven in onder meer kerken.

Geld aan een ontwikkelingsorganisatie geven, was voor haar geen optie. 'Ik wist niet eens dat dat kon.'

FOTO STEFANA CARAMANICA

En nog altijd werkt ze niet samen met de grote hulporganisaties zoals Novib en Cordaid. Sterker, ze heeft geen goed woord voor ze over. 'Memisa heeft de poten onder mijn stoel vandaan gezaagd door doodleuk te ontkennen dat

aids in Zambia een probleem zou zijn.'

Onder anderen voormalig minister van Ontwikkelingssamenwerking Jan Pronk hielp Van der Donck aan financiële middelen. Ook met lezingen haalt ze geld op. 'Ik krijg iedere dag wel een bijschrijving op de girorekening, al is het maar van vijf euro.'

Over de huidige minister voor ontwikkelingssamenwerking, Agnes van Ardenne, is ze weinig enthousiast. 'Zij beloofde een bezoek te brengen aan mijn dorp toen ze drie dagen in Zambia was, maar ze zegde op het laatste moment af. Wie denkt ze wel dat ze is?'

Over de continuïteit van haar stichting maakt Van der Donck zich geen zorgen. 'Ik ben 83, maar ben voorlopig nog niet van de aardbodem verdwenen. En er komt wel iemand die het van me overneemt.'

Noël van Bemmel

www.polavanderdonck.nl

'In een half jaar 15 duizend euro gekregen'

Miranda Broersen (31)
Stichting Wings for Kids

'In 2002 was ik een paar maanden in Ghana als vrijwilligster. Ik zou daar Engelse les geven op een school bij een weeshuis. Maar al gauw zat ik met de directeur te bedenken wat er beter zou kunnen. Ik vond dat er échte onderwijzers moesten komen. Vrijwilligers zijn zelden opgeleid om les te geven.

'De financiering moest structureel beter. Daarom heb ik in Nederland een stichting opgericht om de drijvende kracht daar, pastor Kofi Owusu Afriyei, te steunen. Ik had ook een hulporganisatie kunnen benaderen, maar die hebben al projecten of nemen de boel over. Eén familie ontfermt zich daar over honderd kinderen en dat gaat goed.

'In het begin gaven vrienden en familie wat geld. Nu ontvang ik ook steun van mensen die ik nog nooit heb ontmoet. Laatst nog 1500 euro van een man die geld had gevraagd voor zijn 80ste verjaardag. Ik vertel ook mijn persoonlijke verhaal bij bedrijven. Dat werkt beter dan een bedelbrief. Afgelopen half jaar heb ik vijftienduizend euro gekregen.

'Het weeshuis heeft docenten in dienst, we betalen een ziektekostenverzekering voor de kinderen en hun schoolgeld. Wij hebben een huis gekocht en verbouwd. Ik controleer de uitgaven ter plekke, of zoek op internet uit hoeveel een zak cement in Ghana kost. Een volgende stap is een manier te vinden om zelf wat te verdienen. Bijvoorbeeld om eten te kopen. 'Als ik zou stoppen, is dat niet het einde van het weeshuis. Kofi krijgt meer hulp. Ik maak me meer zorgen wat er met de kinderen gebeurt als hém wat overkomt.'

Olav Velthuis

www.wingsforkids.nl

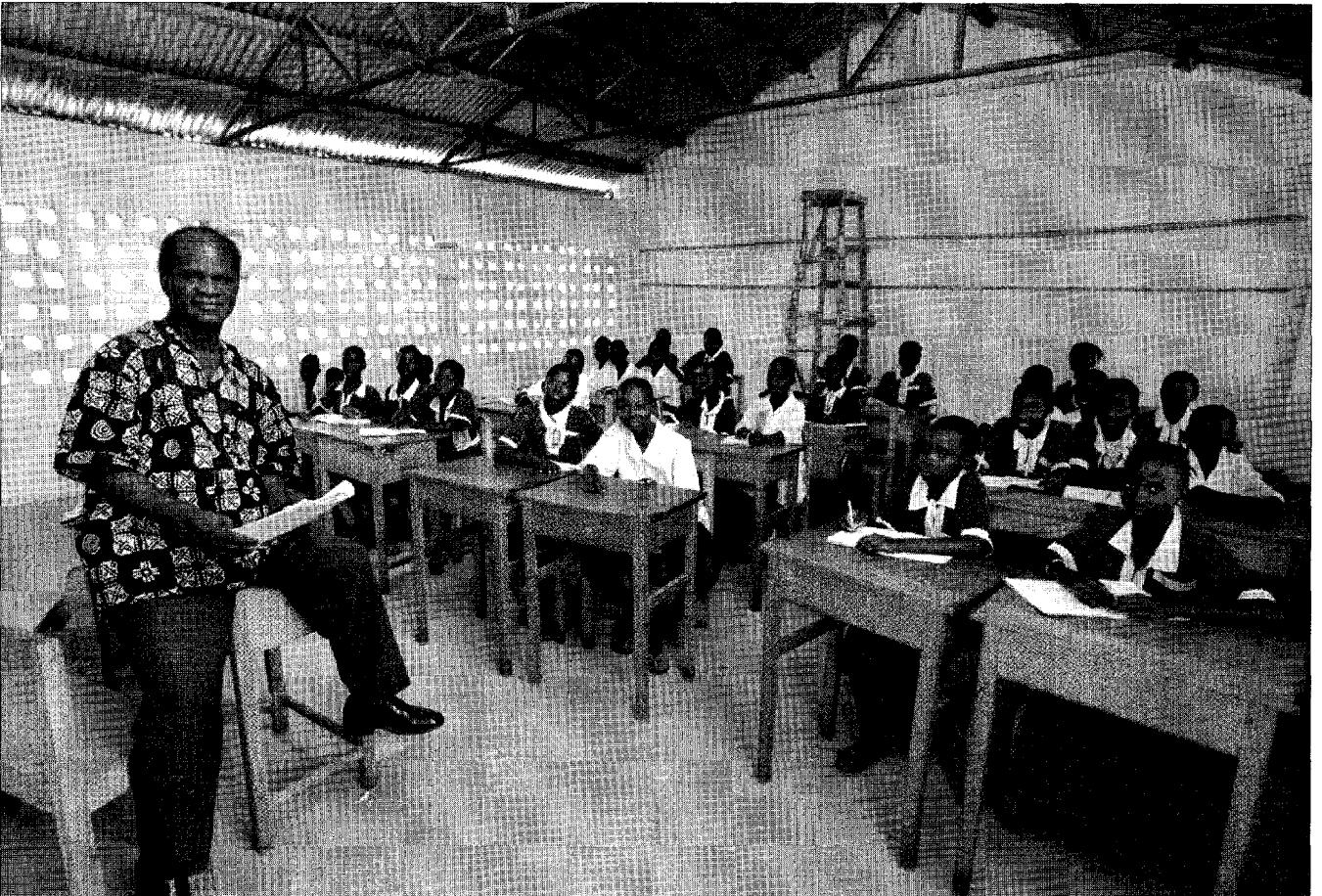
Doe-het-zelver kiest Afrika

Adviesaanvragen in 2005 voor nieuwe projecten per land

Afrika	368
Azië	241
Z- en M-Amerika	94
Antillen	8
Suriname	56
Marokko	34
Oost-Europa	54
Nederland	21
Turkije	8
Onbekend/divers	48

Totaal aantal adviesaanvragen: 905

270506 © de Volkskrant. Bron: COS

De basisschool in het Gambiaanse dorpje Bousambala heeft voldoende voorzieningen om goed les te kunnen geven. Steeds meer Nederlanders slaan de gevestigde hulporganisaties over.

FOTO WFA